

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia Lausunnon antaminen Hallituksen kertomuksesta kielilainsäädännön soveltamisesta 2025

Viite Lausuntopyyntö 5.2.2026, asia K 20/2025 vp

Lausunto

Ruotsin kielen osaamista edellyttävien asioiden määrästä Varsinais-Suomen kärjäoikeudessa

Varsinais-Suomen kärjäoikeus on asia- ja henkilömäärien perusteella mitattuna maamme 4. suurin kärjäoikeus (noin 180 htv / toimintavuosi 2026). Tarkkoja tilastoja siitä, kuinka monessa asiassa oikeudenkäynnin kielenä on ruotsi, ei ole saatavissa. Omia haasteita työlle ja sen kuormittavuudelle tuovat lisäksi ja erityisesti niin sanotut sekakieliset asiat, joissa toinen asianosaisista tai esimerkiksi todistaja käyttää istunnossa toista kansalliskieltä kuin mikä oikeudenkäynnin kieli on. Kärjäjätuomarin on tällöin viime kädessä huolehdittava tarvittavasta kääntämisestä ja tulkkaamisesta. Kahden kielen käyttäminen suullisissa istunnoissa pidentää käsittelyjen kestoja, kuten muissakin asioissa, joissa tarvitaan tulkkaamista. Asianosaiset voivat toimittaa myös kirjelmänsä omalla kielellään, jolloin tuomarin tehtäväksi jää kääntää lausumien sisältö yhteenvetoihin ja istunnoissa pöytäkirjoihin. Ruotsin kielen täydellistä osaamista edellyttäviä juttuja on Varsinais-Suomen kärjäoikeudessa vuositason siviilioikeudellisissa asioissa vähintään kymmeniä ja rikosoikeudellisissa asioissa ainakin noin 150. Ne on kärjäoikeudessa keskitetty hyvin pitkälti ruotsin kieltä osaaville tuomari-sihteerityöpareille.

Ruotsin kielen osaamisesta ja sen kehittämistä Varsinais-Suomen kärjäoikeudessa

Varsinais-Suomen kärjäoikeuden toiminta on keskittynyt lähes kokonaisuudessaan Turussa sijaitsevaan oikeustaloon, joten palveluiden hajauttaminen ei aiheuta juurikaan erillisiä haasteita kielitaitovaatimusten suhteen. Haastemiestä osa päivystää tosin kiinteästi valtion toimitiloissa Salossa ja Paraisilla, ja jälkimmäiseen paikkaan on varmistettu riittävä ruotsin kielen osaaminen.

Valtioneuvoston asetus erityistä kielitaitoa edellyttävien tuomarin virkojen sijoittamisesta edellyttää, että Varsinais-Suomen kärjäoikeudessa on aina vähintään neljä sellaista kärjäjätuomaria, joilla on tuomioistuimen tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen eli ruotsin kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito. Tämän kiintiön täyttäminen ei ole ollut vuosiin ongelmana, eikä vapautuvia virkoja ole jouduttu täyttämään vakinaisten virkojen täyttämismenettelyssä ns. kielituomarin virkoina. Kärjäoikeudessa on tällä hetkellä seitsemän kriteerit täyttävää kielituomaria, kun tuomarikunnan koko on tulossopimuksen mukaan kokonaisuudessaan laamanni, maaoikeusinsinööri ja 48,5 kärjäjätuomaria. Ruotsin

kieltä täydellisesti osaavien tuomareiden osuus Varsinais-Suomen kärjäoikeuden tuomarikunnasta on siten noin 14 prosenttia. Kaikkiaan 13:sta tuomioistuinharjoittelua suorittavasta kärjänotaarista yksi on niin sanottu kielinotaari. Tilanteen voidaan ennustaa pysyvän hyvänä, ottaen huomioon ruotsinkielisen oikeustieteen opetuksen Åbo Akademiassa.

Ruotsinkielisen palvelun kannalta ongelmana ovat kärjäsihteerit, joiden joukossa on liian vähän ruotsin kieltä täydellisesti osaavia. Sellaisia kärjäsihteereitä ei ole valitettavasti onnistuttu löytämään pysyvällä tavalla riittämiin, vaikka kärjäsihteerien rekrytoinnit ovat toistuvia, ruotsin kielen osaamiseen kiinnitetään niissä erityistä huomiota ja kielitaidolle annetaan valinnoissa tarpeellinen painoarvo. Tilanteeseen vaikuttaa keskeisesti yleisestä oikeushallinnon alan palkkatasosta jälkeen jäänyt kärjäsihteerien Y-palkkaluokkajärjestelmä.

Varsinais-Suomen kärjäoikeus on tehnyt aktiivisesti yhteistyötä Turussa toimivien korkeakoulujen ja oikeustieteen opiskelijoiden ainejärjestöjen kanssa, niin suomen- kuin ruotsinkielistenkin. Sitä kautta uskomme voivamme kohottaa tuomioistuinlaitoksen kiinnostavuutta opiskelijoiden keskuudessa riippumatta opiskelijan äidinkielestä.

Kärjäoikeus on jo pitkään ja viimeksi syksyllä 2025 tarjonnut henkilökunnalleen ruotsin kielen pienryhmäopetusta säännöllisen viikkotunnin muodossa. Tämän tarkoituksena on kohentaa erityisesti suomenkielisten virkamiesten valmiuksia käyttää ruotsin kieltä kaikissa henkilöstöryhmissä ja vähintään ratkaisutoiminnan ulkopuolisissa asiakaspalvelutilanteissa.

Arvioni mukaan kärjäoikeuksien rakenneuudistukset ja yhdistämiset aiempaa suuremmiksi yksiköiksi ovat ainakin Varsinais-Suomessa mahdollistaneet toiminnan tehostamisen ja henkilökunnan oikeasuhtaisen erikoistumisen, eivätkä ne ole vaikuttaneet kielellisten oikeuksien toteutumiseenkaan käsitykseni mukaan negatiivisesti.

Muita havaintoja ruotsin kielen taitoa edellyttävien asioiden hoitamisesta

Ruotsin kielen käyttöä edellyttävistä asioista on syytä nostaa vielä esille kaksi seikkaa.

Oikeudellisia lähteitä, erityisesti oikeuskäytäntöä ja oikeustieteellistä kirjallisuutta, on julkaistu Suomessa merkittävästi vähemmän ruotsin kielellä kuin suomen kielellä. Näin ollen tuomarit joutuvat lähteitä etsiessään ja ratkaisuissa selostaessaan suorittamaan kielen kääntämistä myös tältä osin.

Toiseksi, vaikka ammattitaitoisia tulkkeja on nykyisin saatavissa lähes kaikkien kielten kääntämiseen ja tulkitsemiseen suomeksi, tulkkien tarjonta on selvästi vähäisempää ja jopa puutteellista siltä osin, kuin kysymys on kielen kääntämisestä ruotsin ja jonkun muun kuin suomen kielen välillä.

Ruotsinkielisten palveluiden kehittämiseksi perustettu kaksikielisten tuomioistuinten verkosto

Kaksikielisten tuomioistuinten ja Ahvenmaan kärjäoikeuden hallinnoima verkosto on aloittanut toimintansa. Koska Pohjanmaan kärjäoikeuden laamanni on verkoston

ohjausryhmän puheenjohtajana lausunut siitä omassa asiantuntijalausunnossaan, viittaa hänen lausuntoonsa toistamatta yksityiskohtia tässä uudelleen.

On kuitenkin syytä korostaa, että kysymyksessä olevat tuomioistuimet ovat päättäneet organisoida ja edistää ruotsinkielisten palveluiden kehittämistä omilla resursseillaan ilman, että siihen sitoutuvaa henkilöresurssia on otettu huomioon tuomioistuinten tulossopimuksissa. Tuomioistuinviraston rooliksi on jäänyt maksaa verkoston puheenjohtajalle ja sihteerille muodollista kuukausipalkkiota.

Laamanni

Tommi Vuorialho